

LET'S
WALK TO
SCHOOL

CA2/P4-7

Cerdded i'r ysgol drwy'r cenedlaethau

Hyd: Tua 60 munud
(ac eithrio'r estyniad
a'r adran gartref)

Nod

Gofyn i ddisgyblion ystyried y gwahanol brofiadau o gerdded i'r ysgol ar draws gwahanol genedlaethau, ac mewn gwledydd y tu allan i'r Deyrnas Unedig.

Amcanion

Bydd y wers yn galluogi disgyblion i wneud y canlynol:

- Dysgu am wahanol deithiau ysgol dros y blynyddoedd
- Cofio ffeithiau am straeon maen nhw'n eu clywed
- Cymharu a chyferbynnu eu teithiau eu hunain i'r ysgol gyda'r rhai maen nhw wedi'u clywed

Adnoddau

- Taflen adnoddau 'Cerdded i'r ysgol' (ar gael ar ddiwedd y ffeil hon)
- Deunyddiau ysgrifennu a thynnu llun
- Bwrdd gwyn neu siart troi

Cysylltiadau i'r cwricwlwm

- **CYMRAEG/SAESNEG/IEITHOEDD** – gwrando ar stori, cofio ffeithiau, cymharu â'u profiadau eu hunain, ysgrifennu geiriau cymharu.
- **HANES** – hanes lleol, ystyried pam roedd pethau'n wahanol ar adeg wahanol
- **ABGI/IECHYD A LLES** – ystyried safbwyntiau pobl eraill
- **DAEARYDDIAETH/ASTUDIAETHAU CYMDEITHASOL** – ardal leol

Paratoi

Mae pum stori am gerdded i'r ysgol ar gael yn y daflen adnoddau ar ddiwedd y ffeil hon.

1. I ddechrau'r wers, cyflwynwch y pwnc o deithio i'r ysgol. Gellir gwneud yr adran hon fel grŵp neu gyda phartneriaid siarad. Defnyddiwch gwestiynau fel:
 - Sut wnaethoch chi deithio i'r ysgol heddiw?
 - Pa mor hir wnaeth hi ei gymryd i chi?
 - Sut oedd y traffig ar eich taith?
 - Gyda phwy wnaethoch chi deithio?
 - Beth wnaethoch chi ei weld a'i glywed ar eich taith?
 - Beth ydych chi'n ei hoffi am eich taith i'r ysgol?
 - Beth nad ydych chi'n ei hoffi?
2. Gofynnwch iddyn nhw feddwl am sut roedd eu rhieni/gofalwyr neu neiniau a theidiau yn teithio i'r ysgol? Yn eu barn nhw, beth allai fod wedi bod yn wahanol? Os oes angen, dylech lywio'r sgwrs i feddwl am sut y gallai'r traffig fod wedi bod, gyda phwy roedden nhw'n meddwl oedd eu rhieni/gofalwyr/neiniau a theidiau yn teithio, a pha mor bell yr oeddent yn teithio.
3. Eglurwch i'r plant y byddan nhw'n gwranddo ar ac yn darllen rhai straeon gan bobl sydd yr un oed â'u rhieni/gofalwyr a neiniau a theidiau a sut roedden nhw'n teithio i'r ysgol?

Datblygiad

1. **Darllenwch un stori ar goedd ac yna dewiswch blant i ddarllen y straeon eraill NEU eu rhoi mewn grwpiau/parau i'w darllen gyda'i gilydd.**
2. **Gofynnwch i'r plant beth maen nhw'n ei gofio am y straeon?**
Dyma rai ysgogiadau:
 - Pryd aeth y person hwn i'r ysgol gynradd?
 - Ble roedden nhw'n byw?
 - Sut oedden nhw'n mynd i'r ysgol?
 - Gyda phwy oedden nhw'n teithio?
 - Pa mor hir oedd hi'n ei gymryd iddyn nhw?
 - Pa atgofion eraill oedd ganddynt o'r ysgol?
 - Beth fyddai'r plant yn ei hoffi neu'n ei gasáu pe bai'n rhaid iddynt wneud y daith hon?
3. **Darllenwch y stori wreiddiol eto gan ofyn i'r plant feddwl am yr hyn oedd yn wahanol bryd hynny o gymharu â sut maen nhw'n teithio i'r ysgol y dyddiau hyn.**
4. **Gofynnwch i'r plant ddweud wrthyh beth maen nhw wedi sylwi arno sy'n wahanol yn y stori i'w taith eu hunain i'r ysgol.** Unwaith eto, defnyddiwch yr ysgogiadau uchod a chofnodwch ar y bwrdd gwyn i'r plant eu gweld.

5. Ysgrifennwch y datganiad hwn ar y bwrdd: genhedlaeth yn ôl roedd 70% ohonom yn cerdded i'r ysgol; ond dim ond hanner plant heddiw sy'n gwneud hynny.

Trafodwch: Pa fathau o bethau sydd wedi newid ers y 1970au a allai fod wedi cael effaith ar nifer y bobl sy'n cerdded i'r ysgol?

6. Gofynnwch i'r plant ysgrifennu darn cymharu a chyferbynnu am deithio drwy'r blynyddoedd. Dylai pob plentyn ddewis stori un person a'i chymharu â'i daith ei hun i'r ysgol. Defnyddiwch yr ysgogiadau uchod yn ogystal â'r canlynol:

- Pam maen nhw'n meddwl bod y teithiau mor wahanol?
- Beth sydd wedi newid yn y blynyddoedd ers i'r person hwnnw fynd i'r ysgol?
- Dylid cynnwys esboniad o daith pwy sydd orau ganddynt a pham.

Gyda phawb

1. Ewch ati i grynhoi'r gwahaniaethau maen nhw wedi'u darganfod a'r rhesymau pam y gallent fod yn wahanol.

2. Gwahoddwch y disgyblion i rannu eu syniadau neu eu hysgrifennu gyda'r dosbarth.

Estyniad

Gofynnwch i'r plant ysgrifennu stori debyg am eu taith eu hunain i'r ysgol. Dyma rai pethau i'w hystyried:

- Lleoliad yr ysgol (tref, pentref ac ati).
- Maint yr ysgol (faint o ddisgyblion sy'n mynychu).
- Sut maen nhw'n teithio i'r ysgol?
- Gyda phwy maen nhw'n teithio?
- Faint o amser mae'n ei gymryd a pha mor bell maen nhw'n teithio (os ydyn nhw'n gwybod)?
- Ystyriwch fath a maint y traffig, mathau o ffyrdd, palmentydd a llwybrau troed, pobl eraill sy'n cerdded, beicio neu yrru.
- Beth maen nhw'n ei hoffi am eu taith i'r ysgol?
- Unrhyw straeon maen nhw'n eu cofio o deithio i'r ysgol.

NEU

Gan ddefnyddio'r straeon tramor, gallwch greu gwers arall sy'n canolbwyntio ar y wlad benodol y mae'r stori'n dod ohoni, a defnyddio hynny fel man cychwyn i ymchwilio am y wlad honno: yr hinsawdd, bywyd gwyllt a llawer mwy.

Ysgrifennwch am daith rhywun arall i'r ysgol. Gallai hyn olygu eich rhieni/gofalwyr, eich neiniau a theidiau, aelod arall o'r teulu, neu rywun arall rydych chi'n ei adnabod. Dyma rai cwestiynau i'w hystyried:

- Pryd aethoch chi i'r ysgol gynradd?
- Ble roedd eich ysgol wedi'i lleoli?
- Pa mor fawr oedd hi?
- Sut oeddech chi'n teithio i'r ysgol?
- Oeddech chi'n teithio gyda rhywun?
- Pa mor bell oedd yn rhaid i chi deithio?
- Faint o amser oedd hi'n ei gymryd?
- Sut daith oedd eich taith?
- Beth oeddech chi'n ei hoffi a ddim yn ei hoffi am eich taith i'r ysgol?

RHANNWCH GREADIGAETHAU EICH PLANT GYDA NI.

Tagiwch ni @LivingStreets neu anfon e-bost atom ar commsteam@livingstreets.org.uk

Ni yw Living Streets, yr elusen yn y DU ar gyfer cerdded bob dydd. Mae'r adnoddau dysgu hyn yn cefnogi cyfranogiad yn WOW - yr her blwyddyn o hyd i gerdded i'r ysgol.

Am ragor o wybodaeth ar WOW, ewch i www.livingstreets.org.uk/WOW

Cysylltu â ni: walktoschool@livingstreets.org.uk 020 7377 4900

Deunydd cefnogol

Adnodd straeon cerdded i'r ysgol

1. 1940au Richard - Lloegr

Es i i'r ysgol mewn ysgol bentref fach iawn o 1943–1948 yn Swydd Gaerlŷr. Dim ond dau ddosbarth a dau athro oedd yno. Roeddwn i'n teithio i'r ysgol ar fws ysgol oedd yn mynd drwy'r pentrefi cyfagos, gan godi fy nghyd-ddisgyblion i gyd. Dydw i ddim yn meddwl bod mam neu dad erioed wedi mynd â mi na'm casglu o'r ysgol – sy'n digwydd llawer mwy nawr. Roedden ni'n arfer cael canu ar y bws. Hefyd, nid oedd gennym unrhyw weithgareddau eraill i fynd iddynt ar ôl ysgol.

Yn ystod gaeaf '46-7, roeddem i ffwrdd o'r ysgol am chwe wythnos gan na allai traffig fynd drwodd oherwydd yr eira. Roedd hyn hefyd yn berthnasol i'n lorïau llaeth – roeddwn i'n byw ar fferm gyda gwartheg godro. Ac oherwydd na allai'r lorïau fynd drwodd i gymryd y llaeth, roedden ni'n cadw llaeth ym mhob cynhwysydd yn y tŷ, gan gynnwys y bath!

Un diwrnod yn yr eira, penderfynodd pump ohonom gerdded i'r ysgol, yn araf, gan gyrraedd amser cinio. Ar ôl cael cinio, awgrymodd yr athro ein bod yn mynd adref, ac fe wnaethom hynny (yn llawer cynt)!

2. 1950s/60au Lorraine - New Delhi, India

Fe es i ysgol gwfaint yn New Delhi. Hen adeilad oedd o, nid nepell o ganol y ddinas, ac roedd yr ysgol ar gyfer plant o bob oed. Roedd tua 300 o ddisgyblion. Roeddwn i'n mynd i'r ysgol ar fws ysgol gyda disgyblion eraill a hebryngwr i gadw llygad arnom. Roedd y daith tua 10 milltir ac roedd yn teimlo fel ei bod yn cymryd amser hir iawn. Cofiaf fod llawer o draffig, yn enwedig drwy'r ddinas. Roedd hi bob amser yn boeth iawn ar y bws. Cofiaf edrych ar adeiladau enfawr y llywodraeth ar y llwybr bysiau. Dydw i ddim yn meddwl bod yn rhaid i lawer o ddisgyblion deithio mor bell i'r ysgol y dyddiau hyn.

3. 1970au Rachel - Lloegr

Fe es i'r un ysgol gynradd â'm tad, mewn ysgol bentref fach yn Swydd Gaerlŷr. Roedd yn cynnwys hen adeilad gyda dwy ystafell ddosbarth ar gyfer yr iau ac adeilad newydd ar wahân ar gyfer y babanod. Nid oedd adeilad y babanod yn bodoli pan aeth fy nhad i'r ysgol hon. Roedd yn ysgol fechan o 60 o ddisgyblion gyda thri athro, ac un ohonynt oedd y Pennaeth. Roedd hi'n berchen ar gi smwt a arferai eistedd yn nhu blaen y dosbarth.

Roeddwn i'n teithio i'r ysgol ar fws ysgol, gan godi fy nghyd-ddisgyblion ar y ffordd o'r pentrefi a ffermydd eraill. Roedd y daith tua phedair milltir ac yn cymryd tua hanner awr. Roedd y daith yn cynnwys lonydd gwledig gyda thractorau a ffordd A brysur gyda cheir a lorïau. Roeddwn i'n hoffi siarad â fy ffrindiau ar y ffordd i'r ysgol ac roedden ni'n arfer canu caneuon, ac enw ein gyrrwr bws oedd Lilly. Cefais fy magu ar fferm, felly pan oedd hi'n bwrw eira a'r bws ysgol yn methu fy nghyrraedd, arferai fy nhad fynd â mi i'r ysgol gyda thractor!

4. 1980au Lynsey - Lloegr

Es i i'r ysgol mewn pentref ar gyrion Caer. Roedd fy ysgol wedi'i gwneud allan o fetel rhychog, wedi'i ail-bwrpasu o sied awyrennau ar ôl y rhyfel. Roedd tua 150 o blant yn yr ysgol ac roedd gennym gae ysgol a phwll ar gyfer trochi yn y pwll.

Pan oeddwn i'n iau, roeddwn i'n cerdded i'r ysgol gyda fy mam ac yna'n ddiweddarach ar fy mhen fy hun, er ar ddiwrnodau cerddoriaeth doeddwn i ddim oherwydd fy mod i'n chwarae'r cello, ac roedd yn rhy drwm i mi ei gario. Roeddwn i'n cerdded am lai na milltir, ond roedd yn ymddangos yn hirach ar y ffordd i'r ysgol gan ei fod i fyny'r bryn yr holl ffordd. Cymerodd 15 munud oni bai ei fod yn dymor concyrs.

Roedd y brif ffordd yr oeddwn i'n cerdded ar ei hyd yn ffordd weddol brysur. Roedd ysgol arall ar y ffordd, felly roedd llawer o bobl yn cerdded bob amser. Roeddwn i wir yn hoffi fy nhaith i'r ysgol oherwydd roeddwn wrth fy modd yn mynd i'r ysgol. Roeddwn hefyd wrth fy modd yn casglu concyrs ar ddechrau'r hydref. Roeddwn i'n arfer bod yn barod i gerdded i'r ysgol yn gynnar iawn er mwyn i mi allu cyrraedd y concyrs cyn unrhyw un arall. Dwi hefyd yn cofio bod ag obsesiwn gydag esgidiau sglefrio am gyfnod, ac weithiau roeddwn i'n sglefrio i'r ysgol tra bod fy mam yn cario fy esgidiau!

5. 1990au James - Awstralia

Fe es i'r ysgol gynradd yn y 1990au mewn pentref bach ger Perth, Awstralia. Roedd yr ysgol yn cynnwys tua chwe adeilad ac roedd popeth yn eithaf agored. Nid oedd iard chwarae, ond roedd wrth ymyl parc ac roedd ardal y ffreutur yn yr awyr agored.

Roeddwn i'n cerdded i'r ysgol gyda fy chwaer hŷn ac yna pan es i ychydig yn hŷn, roeddwn i'n beicio ar fy mhen fy hun. Cymerodd 5-10 munud i mi gan mai dim ond tua 300 metr o'r parc yr oeddwn yn byw. Roedd y ffordd yr oeddwn i'n cerdded ar ei hyd wrth ymyl ardal wyllt o'r enw Periwinkle Bush. Roedd yn ffordd dawel. Roedd rhan olaf fy nhaith drwy barc. Doedd dim ffens o gwmpas yr ysgol felly gallwn amrywio fy llwybr ychydig yn dibynnu ar sut roeddwn i'n teimlo. Roeddwn wrth fy modd bod fy nhaith i'r ysgol mor gyflym.

Yn yr haf, roedd yn rhaid i chi edrych i ble'r oeddech chi'n mynd oherwydd byddech chi'n dod o hyd i nadroedd ar y llwybr. Doedden nhw ddim yn rhai peryglus iawn, ond byddai'n dal yn boenus. Ar adegau eraill o'r flwyddyn, byddech yn cael eich cyrchu gan bïod. Unwaith, fe wnaeth pïoden wneud twll yn fy helmed!

